

Landhöjning | 1

Landhöjning

UPPDRAG / FAKTATEXT / NIVÅ 2

Landhöjning | 1

Landhöjning

Landhöjningen gör att kusten förändras hela tiden. Kan du se hur kusten på bilden förändrats? FOTO: Emil Nordenmark, Leif Söderström

1.

Titta på bilden och fundera över de här frågorna. Ni kan fundera själva eller diskutera med varandra, men ni måste inte kunna svaren. Ni har ungefär 5 minuter på er.

- Har du hört ordet landhöjning förut?
- Vad tror du att det betyder?
- Hur tror du att det går att se om det är landhöjning?

2.

Läs texten om landhöjning.

Visa hur med hjälp av er själva eller material ni hittar i naturen hur landhöjning går till. Presentera för de andra och berätta om landhöjningen i Höga Kusten och Kvarkens skärgård. Ni har ungefär 15 minuter på er.

3.

I presentationen, svara på följande frågor:

Berätta om det här:

- Hur tjock var isen här?
- Hur långt trycktes marken ner?
- Hur mycket högre blir marken varje år?

TIPS!

Om ni hittar något mjukt och spänstigt, som en bit mossa eller en skumgummiboll, så kan ni använda det för att visa hur det gick till!

Landhöjning | 1

Landhöjning

En **ISTID** är en period när det är så kallt att stora delar av jorden täcks av is. Isen smälter inte bort helt ens på sommaren.

Den senaste istiden kallar vi för Weichsel. När inlandsisen (de vita områdena på kartan) var som störst täckte den nästan hela Norden (Island, Norge, Danmark, Sverige och Finland). ILLUSTRATION: Rosanna Telaranta

För flera tusen år sedan hade vi en istid här i Skandinavien. Då var det mycket kallare här, så kallt att det låg is över hela Sverige, Norge och Finland. Isen var så stor att den till och med täckte Danmark och delar av Tyskland! Just i världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård var isen som tjockast, tre kilometer (3 000 meter) tjock. Ni kanske har gått tre kilometer på en väg någon gång? Tänk er det fast rakt upp i luften.

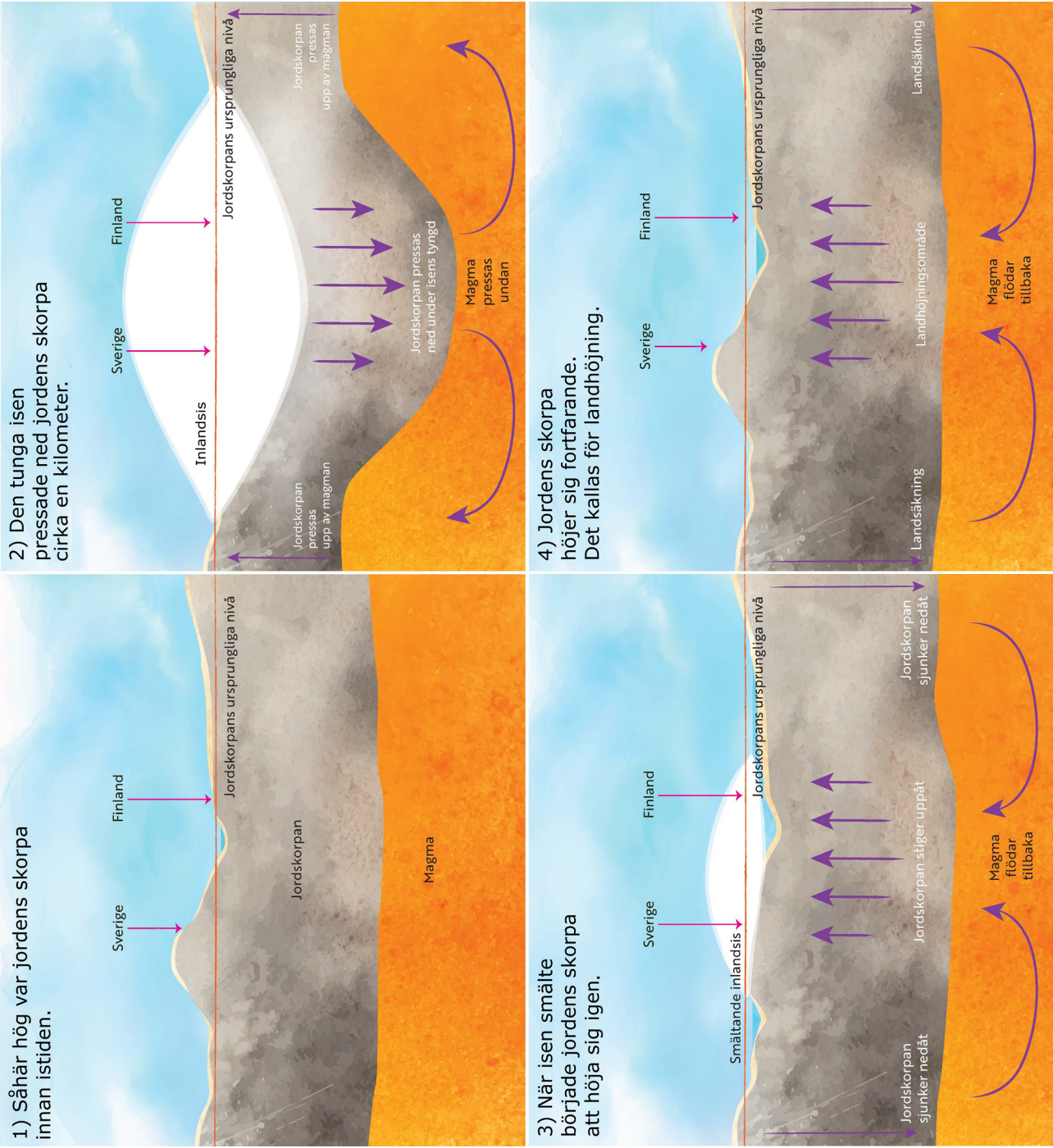
När marken höjer sig kan det se ut som att vattnet försvinner. På 1900-talet märkte man ut hur hög havsnivån var, för att se hur fort landhöjningen gick. FOTO: Malin Henriksson

Isen var så tjock och tung att marken inte orkade hålla den uppe. Jordens skorpa pressades ned där isen var som tjockast, ungefär som det går att trycka in fingret i en gummiboll. Här i världsarvet pressades jordskorpan ned nästan en kilometer (1 000 meter). När klimatet blev varmare började isen smälta. När isen smälte minskade trycket på marken och jordskorpan började höja sig igen.

När marken höjer sig igen efter att ha blivit nedtryckt kallas det för **landhöjning**. I början höjde sig marken mellan tio och femton centimeter på ett år. Landhöjningen gick så fort att det faktiskt var många jordbävningar här! Hastigheten på landhöjningen avtar och nu höjer sig marken här cirka nio millimeter varje år. Det låter inte som mycket, men efter många år syns det ändå. Om ni vill kan ni fråga någon gammal person hur kusten såg ut här när hen var barn. De kanske har något spännande att berätta!?

På nästa sida kan ni se hur det gick till när marken pressades ned och började höja sig igen.

Med **KLIMAT** menas hur vädret är under en lång tid. Hur klimatet har varit kan vi se först i efterhand, när vi samlat in information om vädret under flera år.

Isens tyngd tryckte ned jordskorpan nästan en kilometer. När isen smälte började marken att höja sig igen. Idag höjer den sig med nio millimeter per år. Det kallas för landhöjning. GRAFIK: Rosanna Telaranta